

ԵՐԵՎԱՆԻ ՄԵԿԵՆՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄԵԿԵՆ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարեկանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցեն. Тифлисъ, Редакция «Мѣсякъ».
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տէլէֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(շաբթի կիրակի և տոն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լիզումով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տէլէֆոն № 253.

ՀԱՅԵՆԱԳԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇԵՐՈՒՆԻ

ՔԱՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Պարսկաստանի ուսումնասիրութիւնը.—Ներքին ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Իմ ստորագրող. Նամակներ խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԵՍՈՒԹԻՒՆ. Կ. Պօլսի լուրերից. Արտաքին լուրեր. Հեռագրեր.—ՑԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ. Ներքին.—ՔԱՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. Պատկերներ Բաժնիքի կեանքից:

ՊԱՐՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Մեզ հասած տեղեկութիւնները ցոյց են տալիս, որ Պարսկաստանը ներկայումս մեծ հետաքրքրութեան առարկայ է դարձել եւրոպական հետազոտողների համար: Անգլիական, գերմանական, աւստրիական, ֆրանսիական, բելգիական պաշտօնականներ և գիտնականներ ժողովում են մանրամասն նիւթեր Պարսկաստանի աշխարհագրական և տնտեսական առանձնայատկութիւնների մասին: Եւրոպական պետութիւնները աշխատում են պարզել, թէ ո՞րքան Պարսկաստանը կարող է լաւ վաճառանոց լինել նրանց արդիւնաբերական ապրանքների համար և որ աստիճանով նրանք կարող են ազդեցիկ դեր ստանալ երկրի վարչական գործառնութեան մէջ:

Պարսկաստանի համար ներկայ րօպէն շատ նշանակաւոր րօպէ է: Մնալ անշարժութեան մէջ, ապրել իր հին, նահապետական կարգերով անկարելի է, իսկ իւրացնել նորը և բարեփոխել արմատացած կարգերը հեշտ է: Որքան էլ Պարսկաստանը ցանկանայ իր սեփական ոյժերով կատարել իր վերանորոգութեան գործը, նա անկարող կը լինի այդ գլուխ բերել մեծ չափով: Ուստի նա պէտք է թողնուի, որ այդ գործում մասնակցութիւն ունենան եւրոպական պետութիւնները:

Ռուսաստանը, որ Պարսկաստանի սահմանակից է, տասնեակ տարիների ընթացքում եղել է մշտական հարաբերակցութեան:

Մեջ այդ երկրի հետ: Ռուսաստանի վաճառանոցները միշտ բաց են եղել պարսկական ապրանքների համար, և երկու պետութիւնների առևտրականները փոխանակել են իրանց երկրների արդիւնքները: Շնորհիւ թէ առևտրական և թէ քաղաքական հանգամանքների Պարսկաստանի հիւսիսը ներկայումս գտնվում է Ռուսաստանի ազդեցութեան շրջանում, և որեցոր ընդարձակում է իր այն ձեռնարկութիւնների ցանցը, որոնք կապում են երկու երկրները միմեանց հետ. այդպէս են, օրինակ, բանկային հաստատութիւնները, խնայողները, մաքսատները և ուրիշ ձեռնարկութիւններ: Պարսկաստանը նաև սկսում է ուղարկել իր երիտասարդներին մի մասը Ռուսաստան կրթութիւն ստանալու և ապագայ վարչական և արդիւնաբերական գործունէութեան համար պատրաստվելու:

Սակայն Պարսկաստանի մասին եղած հետազոտութիւնները Ռուսաստանում գեղանկարարար են, և պահանջ է զգացվում աւելի մանրամասն և լուրջ հետազոտութիւնների:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Ի Մ Ս Ա Ր Ս Ա Փ Ը

Ամեն անգամ, երբ մտնում են խոշոր տները, գլխաւորապէս մեր քրիստոնէական տները,—ես մի առանձին սարսուռ եմ գգում իմ մարմնի վրա: Ես սարսուռում եմ այն մըտքից, որ չուտով օտոն է լինելու և եւ որքան մօտենում է ժամանակը այդ տներին՝ այնքան իմ սարսափը մեծանում է, տրամադրութեամբ փոխվում. կարծես ես մի խոշոր ոճիւր եմ գործել գաղտնի կերպով և այդ տներին բացվելու է:

Ան մօտենում են և Չատկական տները:

Երկրորդ չրջան, 1868—1878

Գ Ր Ո Ե Խ XIII

Այս երկրորդ չրջանում Բաժնիքի ամբողջացած է, աւելի խոնարհ, լուրջ և մտածող է դարձել: Նա երկուցի մէջ է, դեռ իրան չէ ծանօթացրել գրական աշխարհին որպէս հրապարակաւ: Նրա կերպից պատրաստ են «Փոնըլի» մի քանի հատորները, վառ է վառ աշխատում է «Մաշադի» յիշատակարանին, «Սալբէյ» և «Կայծեր» I հատորի վրա, նրանց փոփոխութեան ենթակիւթով: 64, 65 և 66 թուականներում, նա իր սովորութեան պէս, ինչպէս շատ տեղեր նոյնպէս էլ Թաւրիզ գալիս և գրում է: Նա այդ թուականներում յղացել էր մի այսպիսի միտք էլ, որ իր հաշուին մի սեփական տպարան բերել տայ Ռուսաստանից կամ Պօլսից:

—Միմուրն, ասում էր նա, լուսաւորութեան բերանն է. թէ՛ ես կարողանամ մի տպարան հաստատել՝ դա առաջին քայլը կը լինի մեր պարսկալեզուների համար և ինձ համար էլ այն գիւրդութիւնը կունենայ, որ ես նրանով հետըզհետէ իմ գրութեանը լոյս աշխարհ կը բերեմ և թերեւ մի փոքրիկ լրագիր էլ կունենանք:

Բաժնիքի այս գիտաւորութիւնը աշխուրդութիւն չը գտաւ, հակառակ իր ջերմ ցանկութեան: Այդուրթիւն չը գտաւ, որովհետեւ այս երկրորդ չրջանը, ինչպէս ընթերցողը պիտի տեսնէ, Բաժնիքի համար զաւառում է մի աւերակների և հալածանքի չրջան:

Մէլքե Միլլայի տան և Բաժնիքի կատարի հակառակորդները յայտնի և ծածուկ այնքան աշխատեցին, որ զանազան անարդար միջոցներով այդ տունը քար ու քանդ արին: Վաճառական Բաժնիքին սնանկ հրատարակիչը Պատկերաւորութիւնից զգածված՝ նա անդադար գիւրդում է Սալմաստից ինչ, Որմի, Թաւրիզ և Լուս, որ մեր բախտը մեզանից այժմ երես է ընկել և մօտեցար գերեզմանից: Դեռ մի քայլ ևս հաշիւ է պահանջում, որ մի կերպով կարողանանք միմեանց փոփոխական են և գրեմէ անգլիերը, ես նստած միայնակ և խորատուջ եւ

Հենց պատի առաջին օրվանից, ապաշխարանքի այդ ժամանակաշրջանի առաջին րօպէից, այն գիտակցութիւնը, որ դրա վերջնալուծը սկսվելու են զատկական տները,—ասում եմ, այդ իսկ առաջին օրվանից ես սարսափի մէջ եմ: Այժմ պատի մեծ մասը անցել է, և մի քանի օրից յետոյ հնչելու է համայն քրիստոնէայի աշխարհում «Քրիստոս յարեալ» կոչը. ես ինձ կորցնելու վրա եմ: Ինչն է ինձ այսքան սարսափեցնողը, մոլորեցնողը—կը հարցնէ ընթերցողը,—քանի որ մարդկութիւնը այնպէս ցրնծութեամբ և ուրախութեամբ տօնում է այդ տօները: Այն միտքը, որ այդ տօների մօտենալով մարդիկ սկսում են կամաց-կամաց դադանալ և տօներին նրանք ամբողջ աշխարհը մի վայրի, արեւնաբլուրների գազանանոց են դարձնում: Այժմից իսկ ես տեսնում եմ մարդկանց տրամադրութեան փոխվելը, նրանց գիտաշնորհի փոփոխութիւնը: Կամաց-կամաց կոյտանում է նրանց զէմքը արտայայտութիւնը, և անկարելի կերպով նա աստիճանաւոր հեռանում է մարդկային պատկերից... Հոգեբանական մի ամբողջ ծամբորդութիւն է սկսվել, և երանք նրան, ով չէ երեսկայումս, թէ ինչու կը վերջնաւոր այդ ծամբորդութիւնը: Գաղանք կամաց-կամաց արթնանում է. նորմալ կեանքի ընթացքը խանգարվել է. մարդիկ սկսում են ժամանակ չունենալ իրանց չափը նայելու, իրանց ուղի տակը տեսնելու,—իսկ այդ պայմաններում սարսափելի կերպով տուժում է խեղճութիւնը: աղքատութիւնը, չքաւորութիւնը: Այն սարսափելին, անհոգի, որ տեղի է ունենալու: Խեղճութիւնը «մարդկութեանը» միշտ արդար բերող մի գործիւն է: Աղքատութիւնը փոխում է ընդդէմ ու ազնիւ արեւն ունեցող դասակարգի: արամադրութիւնը, նրա ներշնչած օղջ վարակում է չքաւորութեան փոփոխ առաջացած միազմեցումով...

Բայց խեղճութիւնը առօրեայ կեանքի մէջ միշտ աշխատում է թաքնվել, որքան այդ հնար է: Կեանքի սովորական ընթացքում նա նայ իրանց գործերը ընթացիկ վիճակի մէջ, դնել և դարձեալ շարունակել: Բայց գործը զուլում էր գալիս:

Թաւրիզում 1867-ին հանդիպելով բանաստեղծին՝ Նկատեցի, որ աւելի մտաւր և աւելի մեղմամտացած էր դարձել, էլ համաքննել չէր: Երբեք մի քանի փոքրիկ վառ արեւի վառ արեւից: Նրա հոգեկան ինքնագրգռանքները կարծես նրանից հեռացել էին: Նա ընկճված էր թէ՛, բայց դարձեալ դրամանից չէր բաժանվում: Պատճառական առաւելութեան և յօնքերը կրտած՝ նա գրում էր մտաշուշ և խռովայող:

—Ինչ է, ինչ է պատահել ձեզ հետ, հարցնեցի մի օր ես նրանից, որ ձեր նախկին խանդը հեռացել է ձեզանից, չէ՞ր խօսում և չէ՞ր գուարճանում:

—Էլ ինչ էք ուզում, որ պատահի ինձ հետ, պատասխանեց Բաժնիք. մեր ուխտեալ թշնամիները վերջապէս հասան իրանց նպատակին. մեր դրամական կարողութիւնը և առուտուրը վաճառեցին, մեր կալուածները գրաւեցին և մեզ անգոյնող գործերին: Դրանք բաւական չէին, աւելացրեց նա. մեր գործակալները, որ կեղտոտ և ապրախաւ մարդիկ են եղել՝ այժմ նրանք էլ են սկսել մեզանից զանազան անիւրաւ պահանջներ անել իրանց խարդախ հաշիւներով: փոխանակ մեզ կարեկցելու և մեր սեփականը մեզ վերադարձնելու: Հոգիս դուրս եկաւ դրանց հետ վիճելու: ոչինչ չեմ կարողանում հասկանալ դրանց լարեփրկտական հաշիւներից. ինձ մնում է մի յոյս միայն—ես ուսումնասիրողները յայտնի և ծածուկ այնքան խոշոր գումար պէտք է լինի գանձված մեր ընթացքը մի փոքր փոխել: Ես շատ չեմ ցում մեզմէլ չնչովում էր իմ ակնածին, թէ մի տալիս էր իմ ակնածին, որ մեր բախտը մեզանից այժմ երես է ընկել և մօտեցար գերեզմանից: Դեռ մի քայլ ևս հաշիւ է պահանջում, որ մի կերպով կարողանանք միմեանց փոփոխական են և գրեմէ անգլիերը, ես նստած միայնակ և խորատուջ եւ

ժիւ է նկատելի, ժիւ է զգուցանում մարդկանց: Բայց այժմ, տօների այս արշալոյսին, նա էլ իր հալովը վայր չէ ընկնում: Խեղճութեան որշերում էլ այս տօներին մի դաշան է արթնանում. տարեկան գէթ մէկ կամ երկու անգամ նրա մէջ յամառ պահանջ է զգացվում լոյս աշխարհ ընկնելու և յայտարարելու, որ ինչն էլ կայ, որ ինչն էլ սովորական մարդկանց սեփականութիւն է: Բնական է այդ ձգտումը. ով կարող է դրանց մեղադրել, Թերեւ նրանք այս տօներին մէջ չեն լինէին, եթէ սովորական ժամանակին նրանք որեւէ ուշադրութեան արժանանային, բայց երբ այդպէս չէ՝ ուրեմն փոխվում է և ընթացքը:

Եւ անա, ազամանքներով բեռնաւորված ընթացքը սեւը խանութները քարոքանդ է անելու իր զատկական առնելիքների համար, իսկ խեղճերը, չքաւորները ոտքի տակ են ընկնելու և իրանց գոյութեան մասին յիշեցնելու: Հաստափոր կրեսոսը շաւապնի և այլ խմբիկների ցուցակներով այս ու այն կողմ ընկնելիս՝ ոտի տակ է տալու պատահմամբ միայն հացի երես տեսնող աղքատներին իրանց ողորմութիւն խնդրող աղերսներով: Արդէն գազանացած մարդիկը աւելի են կատաղելու, գազանանալու, որ իրանց ոտքի տակ են ընկնում և խանգարում, ուշադրում նրանց առնելիքները, ընդհատում նրանց կեանքի «կանոնաւոր» ընթացքը...

Եւ որքան կատաղի է լինում գազանը՝ այնքան ընկեցի կերպով է աչքի ընկնում աղքատութիւնը, և որքան ընկեցի կերպով է աչքի ընկնում այդ աղքատութիւնը՝ այնքան սարսափելի, դարձեալ է դառնում այդ մարդկանց «տակալներ» գործիւնը, այնքան մեծ ցաւ է զգում այդ «տակալներ» իր խոցողած մարմնի վրա:

Ան թէ ինչու, ընթերցող, ես սարսափում եմ տօների մօտենալուց և ինչու, կարգաւորվ «Մշակութեան» մի պարտնից՝ ստացած 2 ռ. մասին՝ զատկական տներին չքաւորներին բաժանելու:

ցողական: Ես աւելի ցաւում եմ նրա համար, որ մեր նիւթական կարողութիւնը և մեր առևտրական վարկը օղջ ցնդելուց յետոյ, որի վերջինը մեզ համար աւելի պատուաբեր էր քան թէ առաջինը՝ այժմ ես կորցնում եմ իմ թանգազին ժամանակը: Դրելու համար հարկաւոր է խողով վիճակ, հանդարտ սիրտ և ողորմութիւն և մի փոքր էլ խանդ: Գրանք ամենքն էլ արդէն խոյս են տուել ինձանից: Մեր անիրաւ պահանջատէրերը ինձ միջոց չեն տալիս, որ ես մի տեղ դադար առնեմ: հալածված որսի պէս ինձ վճռում են մի տեղից մի այլ տեղ: Նրանք ինձ պարտաւորել են մէկ խեղդել են, իմ բոլոր պարտքերը արեւելիները փակել են: Աշխարհա կատարեալ դժգոյս է, դժգոյս: Բայց այնու ամենայնիւ, ես շատ չեմ զարմանում. թող ինչ ուզում են անեն, սակայն ես իմ զըրհից չեմ բաժանվի: Ես նրան կը գործադնեմ և թող չեմ տայ, որ նա ժամադրուի, չը պէտք է վնասվել աշխարհիս պատահարներից, պէտք է գործել:

Բանաստեղծը ուղևորվեց Սալմաստ, որտեղից էլ պէտք է գնար Թիֆլիս. բայց առաջ քան Կովկասի ուղևորութիւնը, ես նրանից ստացայ հետեւեալ նամակը, գրված Փայտուղի կից յունվար 1868-ից:

«Քրիստոնէականների ընդունած տարեթիւը փոխել իր մի ցիֆրը. այդ նշանադրի փոփոխութեան պատճառով միլիոնաւոր մարդիկ լցված ուրախութեամբ կույտ են. Էջմիածնում նոր տարի, բայց ես չեմ սիրում հաղորդ լինել հասարակաց անխորհուրդ ուրախութիւններին. ուրեմն ներքեցեք, որ միմեանք քաղաքականութեամբ չեմ բարեկամ ձեռք Ընդհակառակը, այդ փոփոխութեան րօպէսներում իմ սիրտս լի մեղմելով և կարծես մի անհրաժեշտ ձայն մեղմել չնչովում էր իմ ակնածին, թէ մի տալիս էր իմ ակնածին, որ մեր բախտը մեզանից այժմ երես է ընկել և մօտեցար գերեզմանից: Դեռ մի քայլ ևս հաշիւ է պահանջում, որ մի կերպով կարողանանք միմեանց փոփոխական են և գրեմէ անգլիերը, ես նստած միայնակ և խորատուջ եւ

Լու համար,—ես ոչ թէ գոհունակութիւն, այլ
գոհունակութիւն գրեցի,—որ նա իր այդ բարի
գործով յիշեցրեց մի աւելորդ անգամ ինձ մօ-
տակալութեան կատարմանը գիտակցաբար ոճրա-
գործութեան մասին Հինգ մեր խմբագրութեան
(«Բազմ») գլուխ էլ այժմեանից բաղխում են,
կը լինի տօներին մի բան ինչ պատասխանել,
ընթերցող, կը լինի տօներին այդ ճակատագրի
համար մի բան, մենք, խմբագրութեան ան-
գամներ, կարող ենք ասել թէ կը լինի և որ-
քան Զորքիստի տօներին մեր խմբագ-
րութեան մէջ էլ աղքատներին բաժանելու
համար ժողովից երեսուն քանի մանկի,
ճիւղերից, աղքատների թիւը մի քանի հա-
րիւրներից անց էր. երկար ժամանակ ես գի-
տում էի այդ լուռ, խուլ վոնակար, ամեն ինչ
կար այդ լուռութեան մէջ, բայց որ հաշուում էի
առջիկ դարձ փողը՝ ամեն մէկին մի կօպէկ էլ
չէր ընկնում... Այդպէս էր միւս խմբագրատե-
ղում, այդպէս էր բոլոր բարեգործական տնե-
րում. միևնոյն յարաբերութիւնը—մի կօպէկ
և մի տօն, տօնակութեան ընկնող մարդու
մէջ.—միևնոյն մի քանի քայլ հեռու գտնուա-
ցած ամբողջ սայլեր, կառքեր, մշակներ չէր
ձարում իր գնաձեւերը տուն ուղարկելու...

Դիլիկեր, լուռ կանգնած այդ պապանձված
ամբողջ առջիկ ես չուարել էի և հարաւորու-
թիւն չուէի իսկ պատասխանելու փողերը բա-
ժանող մեր գրասենեակի գանձապահ օրինգի
անվերջ հարցերին, թէ ինչպէս անեմ, ում
տամ և ում թողնեմ Կամաց կամաց ուղեր-
միջեց, աչքերիցս հեռացաւ ամբողջ, և բոլորի
փոխարէն երևաց մի անհիշ ստանդարտ, հսկայ-
ական որովայն չընկալուած անթիւ արիւ-
նարու գագաններով ճիւղերից փոխակը
նորից ակօծեց իր կարիքի ալիքը և ես սթափ-
վեցի. անհայտ նախանձեցի մի կնոյ, որ մեծ
պատի առաջի շարժին ձուլ էր ներկ, որ մեծ
Ջատիկայ համար. նա, անկասկած, անհօրմալ
կին էր և այդ դուրսից երբեք հարկաւոր
էր զայիս—ոչինչ չէր գտնուում համար

Այն, ես ասորեական եմ տօներին և ինչպէս
կուզեցայի, որ երբեք չը լինէին այդ տօները
և հանգիստ թողնէին բազմապարար խեղճու-
թիւնը

Ռ. Յովհաննիսյան

Բ ա գ ու լ .

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Շուշի, մարտի 20-ին

Վաղուց մենք կարդացել էինք «Бакінскія
Извѣстія» լրագրի մէջ Բ. Կ. Խմբագրու-
թեան մէջ յղուած «Մշակ» մասին Կարգա-

ղած խառն մտածումները, յանկարծ լսելի
եղան անսովոր դրդաբանք, և հրացանի որոտը
փորեց իմ սենեկին մեղամաղձական լուռութիւ-
նը. Գրեական խմբագրութեան կողմերի վրա
բարեկամական կատարել խառնաձայնութիւն-
ներ կային եւ կարծեցի, թէ գիւղացիք այդ
ս գտնաւորով հայաձուլ էին աստանային, որ
այնքան հինուց բոյն էր գրել նրանց խմբագ-
րութեան Բայց ոչ, նրանք իրանց սովորական
աւանդութեան հայաձուլ էին հին տարին
նրա համար, որ նա խելոտ չար էր և որ չէր
բերել մեզ հայերին համար մի նոր բախտ:
Թող նա կորչի ուրիշ... Գանձ-քանի հազար
այդպիսի գեղատեսիլներ արտաբերել են մեր
նասիրները, քանի-քանի նոր տարիք սիրով
ընդունել են, բայց նրանցից ոչ մէկը չէր բե-
րել նրանց համար մի երջանիկ բախտ Արդա-
րեւ խորական տարիքը ոչինչ չէն ներգործում
հայերի տխուր վիճակի վրա, պատճառ որ բը-
նութեան օրէնքների համաձայն տարիքը փո-
փովում են. գնում և հինը, գալիս է նորը.
բայց մեր հայերը անխելով իրանց գերեզմա-
նական անշարժութեան մէջ երբեք չեն մտա-
ծում փոխել իրանց մեղմալային դուրսիցը.
Նրանք իրանց կեանքը չեն համաձայնեցնում
տարիների ընթացքի հետ: Միով բանիւ, հայի
համար չը կայ նոր տարի...

Մտաւայ ձեռն ուղարկած ներկայ տարոյս
օրացոյցը, որ կացուցանում է ձեռն առ ինձ ու-
նեցած բարեկամական լիշատակարանը. որքան
հային գնով էք գնահատում զուր բարեկամու-
թիւնը, որի յիշատակի համար կանգնած մե-
տակալ, մարմարեայ, որձաքարէ կոթողները
գրանիտէ սենեքը մաշկում փշանում են, իսկ
ձեռն յիշատակարանը մի գրեթէ և, որ տարին
լրանալուց յետոյ կորուսանում է իր նշանա-
կութիւնը և պիտի մի կողմ ձգվի Ներքեք
այդ մի փողը երկրորդականութեան... Վերջին
դասիցով (տաքով գնացող սուրբանդակ) ստա-
ցայ նոյնպէս ձեռն վերջին գրութիւնը, մի քանի
թերթ «Մասիս» լրագրից, այլ և մի թերթ

ցինք և անցանք, երկար չուզեցինք կանգ առ-
նել, որովհետեւ միայն ֆրագաններ և բաւեր էին
այնտեղ. Շուշիով լոյս տեսաւ նոյն լրագրի մէջ
Պետերբուրգի մի խումբ ուսանողների նամա-
կը, որ կրկին ընթերցողի վրա ոչ մի գրական
տալանութիւն չէ թողնում. նոյն երգած եր-
գերը, նոյն անգոյն ու անբովանդակ նախա-
գասութիւնները, առանց փաստի և հիմքի:

Մեր այս երկտող նամակով կը ցանկանա-
յինք յարգելի Բ. Կ.-ի և ուսանողների ուշա-
դրութիւնը գրաւել այն հանգամանքի վրա,
թէ արդեօք իրանց անվերջ ու անկապ նախա-
գասութիւններով ինչ են ուղարկում ասել. Նրանք
անդադար չեղանում են, թէ «Մշակը» նոր գա-
ղափարներով չէ հետաքրքրվում, նոր մտքեր
չէ արձարծում Բայց չեն ասում, թէ նոր
մտքեր կամ նոր գաղափարներ կը առ-
նելով ինչ պէտք է հասկանալ. Գուցէ
մեր պարոնները վրդովվում են նրա համար, որ
«Մշակ»-ը նիցէլյակականութեան, դեկադենտու-
թեան կամ նորագոյն վարդապետութեան վե-
րաբերող յօդուածներով իր սինակները չէ
լցնում Բայց մեր յարգելի պարոնները թող
մի քիչ սահմանափակեն իրանց պահանջները և
«Մշակ» լրագրի ընդունեն առանց այդ գնա-
ղան «Բեզմեթի» «Մշակ» լրագրի ընթերցողների
մեծագոյն մասը միջին և հասարակ գասա-
կարգներ են, որոնք և բաւարարութիւն են գրու-
նում. իսկ բարձրագոյն կրթութիւն ուսացած
ները թող «Մշակ» լրագրի կարդան ոչ թէ
գարգաւալու կամ փիլիսոփայական մտքեր
գտնելու, այլ մեր հայկական կեանքը ուսում
նասիրելու նպատակով. Գաղափար մէջ ասենք,
որ այդ բարձրագոյն կրթութիւն ուսացածնե-
րի շատերը իր կարող են իրանց համար
մտքի պաշար գտնել Մենք այդ պարոններին
լաւ ենք ճանաչում, նոյն-իսկ աշակերտական
նստարարներ. Դրանցից մեծամասնութիւնը հայ-
երէն չը գիտէ: Մենք հաւատացած ենք, որ
ոչ թէ միայն «Մշակ» լրագիրն է նրանց հա-
մար անհետաքրքիր, այլ նոյն-իսկ մեր միւս
հասարակութիւնները, հին և նոր գրական
գրուածքները. իսկ մի տարր, որ չը գիտէ լե-
զու՝ նա անկարող է գաղափարութիւններ տալ
այդ լեզվով լոյս տեսնող մի օրգանի կամ որ-
նէ գրուածքի մասին Այժմ թող տուէք, պա-
րոններ, բացարձակ կեղծող յայտնի մեր
կապիւնները, որ ոչ միայն ներկայ «Մշակ»
չէր կարդում, այլ 60—70 թվականի մեր գրա-
կանութեան մասին, խոստովանեցէք, որ իսկի
գաղափար չունէր, չէր էլ հետաքրքրվել գա-
ղափար կարգիւնը. ինչ պաշտպանում կամ գո-
վում էք նրա համար, որ հինուց միշտ լսել
էք, թէ «Գրիգոր Արծրունու ժամանակ «Մշակ»
հետաքրքիր էր և նոր մտքեր էր արձարծում:

Մենք չարամտութեամբ չենք անում և դի-
տաւորութեան չունենք վերաբերում, այլ ու-
ղում ենք բարեկամութիւնը ներկայացնել. Թող
ամեն մէկ բարեխիղճ ուսանող խոստովանի,
թէ իր ծանօթ ուսանողներից քանիսն է հայ
գրականութեամբ պարագլուխ կամ հետաքրք-
րվում

Վերջապէս ենք մեր այս երկտողը, հայ
ուսանողութեան մեր ամենաբարի խորհուրդը

«Մշակ» լրագրից, որի մէջ կարդացի Մ. Նալ-
բանդեանցի մասը. Այդ յօդուածը գոհացուցիչ
չէր. ազգի այդ թանկագին գրի հրաւիր կո-
րուածը նկարագրելու համար հոգեկաւոր Հիւ-
գօի գրիչը պէտք է և Արդի մի վառված,
կրակով ափսոս Միթէ այդքան կարճ պէտք
էր խօսել այն տղամարդի մասին, որ այնքան
երկար ու արտաշարժ օճով խօսել է մեր ազ-
գային կարիքների մասին: Գրած էի, թէ Նալ-
բանդեանցի լուսանկարը տեսել էք մի պոյսե-
ցի պարօնի մօտ և ինքզնիք էք, որ մի քանի
հաս էլ բերել տայ Պօլիքի: Երեւի մի քանի ա-
միսներ կը ռենդ, մինչև որ ստանաք: Բեր այդ
քանի համարեցիք...

Այդ նամակն ինձ գրելուց յետոյ, Բաֆֆին
Սալամաթից ուղարկել էր Թիֆլիս և երկար
աշխատել իր տարածում գործերի վրա, որոնք
չատ հեռու էին կողմնած կարգի տակ մտնե-
լուց: Արդէն նա եղել էր Թիֆլիսում իր ու-
սանողութեան ժամանակ. բայց այս անգամ
նա գտնում է Թիֆլիսը չափ բարեփոխված,
ինչպէս ինչ է նկարագրում իր հետեւալ նա-
մակում, որը եւ նրանից ստացայ 1868, օգոս-
տոս 24-ից գրված:

«Ես այժմ Թիֆլիսում եմ, որը այդ վա-
ղուց իմացած կը լինէր, բայց ինչ Թիֆլիս...
Ո՛չ այնպէս երեսուն է ինձ այժմ այդ գիւն ու-
շայտ քաղաքը՝ որպէս տեսել էի նրան տասն
տարի առաջ. այժմ ինձ այստեղ ամեն մի ա-
ռարկայ, ամեն մի իրողութիւն հրապարակում է
և հիացնում. Դուք, գիտե՛ք, կասէք, ինչ հաճոյ-
ական մի բան պիտի լինի մի կրտսերական և
կրտսերական քաղաքում, որպիսին է Կովկա-
սեան Թիֆլիսը: Ինչ էք ուղարկում—սիրուն յա-
ւերժանարարներ, կախարչական զօրանքներ
գեղեցիկ ծառազարդ ձեռնիքներով... Միով
բանիւ ամեն ինչ, որ կարող են գրաւել մեր
խեղճ ու միտքը՝ դուք կը տեսնէք այստեղ:
Դրանք ցնորական բաներ են: Բայց ես ունեմ
այժմ մի նախանձելի չըմանակ, այստեղի ու-
սումսական և կարի աշխոյժ երեսասարձերից:

Ներք տալով, որ փոխանակ անհիմն ու ան-
փաստ յարձակումների ուշադրութեամբ հետե-
ւեն մեր գրականութեան, աշխատեն մօտիկ
ճանաչել նրան, հետաքրքրվեն և շատ կարդան:
Միւս կողմից էլ չը խնայեն իրանց գրական
ոյժերը մատակարարել մեր հայ գրականու-
թեան և մասնաւորապէս մեր հայ մամուլին:
Իսկ մամուլն էլ չի զլանայ միշտ աշխուրջ
գտնվել դէպի մեր երիտասարդ սերունդը:

Մի խումբ օրերորդներ և տիկիններ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, մարտի 27-ին
«Մշակ» այսօրվայ նամարում կարդացի
«Միսկան» ատորագրութեամբ մի նամակ,
Թիֆլիսի Բեթղեմէ եկեղեցում մարտի 23-ին
կայացած ժողովի փոքրիկ մասին և ինչ-որ
հարեանցօրէն հաշիւ տեսնելու մասին:

Դա ժողով չէր և չէր էլ կարող լինել, քանի
որ առաջին անգամն էր, և ծխականների 1/6
թիւը ներկայ չէր հայրենեաներ ընտրելու,
այլ թէ հաւաքված 10—14 հոգի ծխականնե-
րից մի քանի հոգի առաջուց պատրաստած
գրադարութեամբ եկել էին իմ անունը և պա-
տիւր արտաստելու: Իսկ ես կասկածի տե-
ղիք չը տալու համար (թէ ժողովը անկանոն
էր համարում) միասնաբար ներկայացրի ամ-
բողջ գրքը ժողովին և տեսնելով, որ անկար-
գութիւնն աւելանում է, որպէսզի ներկայա-
ցրած իրողւնները կորչելուց ազատ պահվի,
ոչ թէ ստիպված էի օգնութեան կանչելու
մատենաները պահելու, այլ եթէ եկեղեցու մէջ
լինելուց չը պատկանէր ուստիկանութեանը կը
գրմէի:

Աճի առաջ ունենալով, որ ոչ մի ժողով
իրաւունք չունի, առանց մատենաները քննելու,
կամ առանց փաստաթղթերի մի օրէն պաշ-
տօնէի հեռացնելու կամ մեղադրանք բարձրելու
առանց մարմնաւոր իշխանութեան ձեռքը մատ-
նելու, հետեւապէս ինչպէս «Միսկան»-ը, այն-
պէս և վերալինելով ժողովի կարգադրութիւնը
պէտք է վաղաժամ համարել, սպասելով գործի
վերջնական ստուգութեանը և պարզելուն:

Իսկ առաջիկ ներկայացնելով յարգելի խմ-
բագրութեանը գործակալ հօր—նոյն ժողովին
նախագահողի պաշտօնական գրութիւնը, որը
հաստատում է, որ եկեղեցու իրողւնները ամ-
բողջովին իր տեղն են, եկեղեցուց ոչինչ պա-
կատք է վաղաժամ համարել, սպասելով գործի
վերջնական ստուգութեանը և պարզելուն:

Ներքից Բեթղեմէ եկեղեցու

Մակար Զմէկեան

Ներքի ԼՈՒՐԻՆԻ

Վեհափառ Կաթողիկոսը, երեկ, հինգշաբթի,
երեկոյեան, Թիֆլիս—Երեսնեան երկաթուղով
ճանապարհ ընկաւ դէպի Ելմիսիս:

Իմ «Մըլլըլիկ» գործնալի ընդունելութիւն
գտաւ տեղիս ընթերցող հասարակութիւնէն:
Գանձ-քանի գիշերներ եղել են առանձին ա-
ռանձին ժողովներ նրա ընթերցանութեան հա-
մար: Նախաբանեցէ: Նամակներ եմ ստանում,
նա պահանջել էր իմ գիրքը Մօսկվայ յուղա-
րելու, եւ որովհետ իր «Վապտեր Հայաստանի»
օրագրի մէջ, որ միայն ունի այս տարի հրա-
տարակել: Մեր առեւտրական գործի և ընկերա-
կան հաշիւների մասին, որոնց համար այստեղ
եկած եմ, տակաւին պիտի ուշանամ, որովհետեւ
անիւրա Զ... քանազան չարահոգի և մեզ թըշ-
նամի անձանք: Թեւադրութեամբ չկամի իր
գործը մեզ հետ վերջացնելու:

Գ լ ո լ խ XIV

Բաֆֆին երկար մնաց Թիֆլիսում, աշխա-
տելով աշխատութեան մէջ տառանդով իր նաւի
ղեկը մի կերպով ձեռք բերել, բայց ոչինչ չէր
օգնում: Երբեք նա արհամարհանքով էր նայ-
ում դէպի այն թակաւը, որի մէջ գրեղն էր
նրան իրանց առեւտրական տան հակառակորդ
լէգէճը: Թակաւը հիւսուածքի թեւերը հա-
ցրած էր այդ միջոցին: Թիֆլիս Երբեք
էր Բաֆֆին խիստ կատաղի յարձակումներ էր
գործում հակառակ բանակի վրա, որպէսզի
նրանց գիտաթափ անէ, բայց Գորդեան հան-
գոյցը չէր լուծվում: Թէ գործերի հանգամանք
և թէ իր ընտանիքը տեսնելու արժանադրու-
թիւնը նրան ստիպեցին վերադառնալ Պարս-
կաւտան Այդ միջոցին եւ Թէրեւորում էին
և Նաւաբեկեալ Բաֆֆին տխուր և բեկեղեղված
սրտով ինձ գրել էր մի այսպիսի ըովանդակու-
թեամբ նամակ:

«Բարեկ, 22 մարտի 1869 մամի Աւելորդ եմ
համարում իմ գործերի այժմեան վիճակից ձեռ
որհից տեղեկութիւն տալ, մտածելով այն
իրողութիւնը, որ այնքան անստանդի են ինձ,
չը ցուցնել նրանով մի... բարեկամի սիրտ
Քայլ գործնալի է, երբ մարդկային կեանքի
մի տարրը չեղվում է իր բնական կարգից, առ-

«Ուսանողներն օգնող Կովկասեան ընկերու-
թեան» վարչութիւնը յայտնում է այն անձե-
րին, որոնք ցանկանում են նուիրել յօդու ըն-
կերութեան իրանց հրատարակութիւնների վա-
ճառումից գոյացած արդիւնքն ամբողջապէս
կամ մասամբ միայն, որ նրանք պարտաւոր են
նախօրօք ստանալ վարչութեան համաձայնու-
թիւնը՝ տգաղթելու գրքերի երեսների վրա
համապատասխան յայտարարութիւն և նշանա-
կել հրատարակած գրքերի օրինակների քանա-
կութիւնը:

Մեզ հաղորդում են. Ամսիս 26-ին երեկոյ-
եան Վեհափառ Կաթողիկոսը թէյի էր հրա-
ւիրված Թիֆլիսի յայտնի հարուստ պ. Ալէք-
սանդր Մանթաշեանի մօտ: Պատկերութեան
ժամանակ էլմիսիս 1600-ամեակի առթիւ,
որ լրանում է ներկայ տարվայ յունիսի 8-ին,
պ. Մանթաշեան ցաւութիւն է յայտնել իր
հաշիւով վերանորոգել վանքը ներքին և ար-
տաքին կողմից: Նորոգութեան համար ծախսը
հաշուում են մօտ 150,000 ռուբլի:

Բագուի լրագիրները հաղորդում են, որ կի-
րակի, մարտի 23-ին, Բագուի քաղաքային
վարչութեան զանիւծում, տեղի ունեցաւ հայոց
Մարտիրոսական ընկերութեան տարեկան ընդ-
հանուր ժողովը, որ զբաղվեց անցեալ 1902
թուականի հաշիւի և ներկայ 1903 թուականի
նախահաշիւ քննութեամբ ժողովում, ի միջի
այլոց, քննվեց և այն տան չինութեան հարցը,
որ պէտք է կատարվի Թուալիսեանների ժառանգ-
ների նուիրած գումարով ժողովի վերջում
տեղի ունեցաւ պաշտօնատար անձերի ընտրու-
թիւն: Վարչութեան անդամներ ընտրվեցին—
տիկին Նարայեան, պ. պ. Ն. Արէրեան, Ն.
Դաւթեան, Ե. Բուդաղեան, իսկ վերաստուգող
մասնաժողովի անդամներ—պ. պ. Գալստեան,
Քարամեան և Եգեկեան:

Ամբողջ տասն օր հրապարկ գործնալային և
դանակներ անելուց յետոյ Թիֆլիսում երեկվա-
նից սկսեց անձեռն գալ: Օդը ընդհանրապէս
տաք է:

Կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութեան

անդամների տարեկան ընդհանուր ժողովը,
քննելու ընկերութեան գործունէութեան 1902
թուականի հաշիւը տեղի կունենայ երեշաբթի,
ապրիլի 1-ին:

Զորեղարթի, մարտի 26-ին, վրաց ազնուա-
կանութեան թատրօնում տեղի ունեցաւ Ալէք-
սանդրովի Վեհաքի ինձուցումը գրամայի ներ-

դէն գծախառնութեան մրրիկը կատաղաբար
սկսում է ամեն կողմից փոթորկել... ազգա-
կանը, բարեկամը, ընկերը և ծանօթը բոլորը
հեռանում են նրանից... բայց մարդը, այդ
գծիկները գրութեան մէջ, ոչինչ չոյս, ոչինչ
միսթարութիւն և ապաւէն չէ գտնում իրան,
բացի այն միակ աներեղիք էակից, որոյ վրա
գրվում է անձանքի յոյսը: Արդարեւ ես մի
մեծ պատերազմ եմ մղում բախտի անաղու-
թեան դէմ, բայց միևնոյն ժամանակ իմ
սիրտս և իմ խիղճս այնպէս անգործ և հան-
գիստ են որպէս առաջ. ես միշտ միսթարու-
թիւն եմ գտնում եմ տեսած, լսած և կար-
դացած հազարաւոր օրինակների մէջ, որ բախ-
տի անհաստատ ձախարակի չըլլած երեքնի
մինչև աստղերը բարձրացնում է մարդին, իսկ
երեքնի մինչև անդունդն ի խոր գլորում Կամը
նախախնամութեան օրհնեալ եղբի, կը վար-
վեք բախտի յեղափոխութեանց հետ, միշտ աղ-
ներեւ ունենալով, որ այնպիսի անցաւոր մի
բան է...

Բանաստեղծը իր աննախանձելի և անապա-
հով վիճակը այդպիսի տխրամած սրտով նկա-
րագրելուց յետ, այդ միջոցին նա այն աստի-
ճանի արծաթի կարօտութիւն է գգում Թաւ-
րիցում, որ կարիքը ստիպում է նրան իր
«Մըլլըլիկ» աշխատութիւնը գրաւ գնելու Այն
«Մըլլըլիկ», որի համար գիշերները իր երի-
տասարդական քուշը կտրելով իր հանգիստը,
իր աչքերը և իր կուրծքը գոհել էր թէ նրան,
թէ «Ուսանողի Յիշատակարանին», թէ «Մըլլըլիկ»
և «Վայճերին»: Բաֆֆին թալանված իր բոլոր
գրամական կարողութիւններ և ապրուստի մի-
ջոցներից, այս անգամ նա նորից գիւրում է
դէպի Կովկաս, որպէս մի նոր ֆիլիսափօ, որ
միայնակ և ձեռնուռնա կանգնելով դատարկ ու
մերկացրած նաւի մէջ՝ մեծ յուսով էր դէպի
ցամաքը:

(Կը շարունակվի)

կայացուցւում, որին մասնակցում էին գերատեսնաներ և օրհորդներ ա.ա. Զարէլ, Վարդուհի, պ. պ. Տէր-Կաթին, Միրազեան, Պարազեան, Մարտիրոսեան, Ազեան, Մատինեան, Փիրու-մեան: Մի քանի տեսարաններ ալող անցան, բայց ընդհանրապէս վերցրած պիտի ներկայ անսամբլի ոյժերից վեր էր: Պէտք էր ընտրել աւելի թեթեւ և աշխոյժ պիտեւ Հաւաքված էր բաւական հասարակութիւն:

Մօտ օրերումս Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեանը կը ներկայացնուի մի մանրամասն գեկուցում, որը կազմել է այդ վարչութեան անգամ Կեկելայի Թիֆլիսում քաղաքային հասարակական բանալու հարցի վերաբերմամբ: Այդ գործի կազմակերպութեան համար պահանջվող ամբողջ ծախքի քանակութիւնը հասնում է 40,000 ռուբլու, որ և առաջարկվում է վերցնել փոխարինար քաղաքային մասնաւոր միջոցներից՝ 4—5 տարվայ ընթացքում հաջադրածարանի արդիւնքից վերադարձնելու պայմանով:

Զորեքշաբթի, մարտի 26-ին, Կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութեան խորհուրդը ներկայացրեց Թիֆլիսի նահանգապետին մի ընդարձակ գեկուցում ընկերութեան գործունէութեան մասին անցեալ 1902 թուականի ընթացքում: Ինչպէս երևում է գեկուցումից, ընկերութեան ընդհանուր ժողովները այդ թուականին նուիրված են եղել մեծ մասամբ գիւղատնտեսական կարիքները պարզելու համար կազմված առանձին խորհրդակցութեան ծրագրի ընթացքում և Մուղանի անապատը ոռոգելու հարցին: Ընկերութիւն գործունէութիւնը, անցեալ տարիների նման, երեսցել է նաև նրանով, որ նա մատակարարել է կովկասի ազգաբնակչութեան տեղային միջոցներ վազերի հիւանդութիւնների դէմ, զանազան գործիքներ նոյն նպատակով, լաւ տեսակների պտղատու ծառեր և զանազան սնդուր, նոյնպէս և տարածելով գիւղատնտեսութեան վերաբերեալ զանազան հանրամատչելի բրօշուրներ: Անցեալ 1902 թուականի ընթացքում Թիֆլիսի այգեգործական ուսումնարանի աշակերտների թիւը եղել է 41: Ընկերութիւնը ուսումնարանի պահպանութեան համար ծախսել է 14,904 ռ. 50 կոպէկ:

ՂՁԱՐԻՑ մեզ գրում են հետեւեալը. «Հինգշաբթի, մարտի 20-ին, Ղալարի հայ միողդները տուրի իրանց երկրորդ ներկայացումը յօգուտ նոյն քաղաքի քաւար աշակերտների խաղացին է. Տ. Գրիգորեանի «Բարեգործական դիմախի տուր» դրաման, 5 գործողութեամբ, և Սօլովանի «Ղոնաղուղա մնաց» վոքալիւր Պիէսայի մէջ հիւանդի էր յարգելի տիկին Չամուկեանցը իր զգածված խաղով. լաւ էին և միւս գերակատարները: Թէ պիէսայի և թէ վոքալիւր ընտրութիւնը շատ և շատ յարմար էին այստեղի կեանքին, բայց ցաւում ենք, որ հասարակութիւնը քիչ էր»:

ԿՐԱՆՈՎՈՂՈՒՄԻՑ մեզ գրում են. «Մարտի 23-ին Բագրատի եկած դերասան պ. Տէր-Յովսէփեանց, տեղացի սերողների մասնակցութեամբ, զինուորական ժողովարանի դահլիճում տուեց հայկական ներկայացում: Խաղում էին «Բագրատեան», «Վերթ-Կրեմ» և «Ունչոյի թուղը» վոքալիւրները: Խաղը ընդհանրապէս շատ սառն անցաւ, մանաւանդ վերջին վոքալիւրում, ուր հասարակութիւնը իր արդար զայրոյթը յայտնեց և վատ ազատութեան տակ հեռացաւ: Միայն, փոքր ի չափ, իր ազատ խաղով աչքի էր ընկնում սիրող պ. Ռշտունին»:

ՄԵՂՐԻ գիւղից մեզ գրում են. «Վերջին տարիները մեր այգիների խաղողը ենթարկվում է թօղ հիւանդութեան, և գիւղացիք զգալի կորուստ են ունենում: Նորեքս մեր տանուտէր պ. Անաստաս Գարեթէանցը հասարակութեանը ժողով էր հրաւիրել. նա առաջարկեց կողով չարիքի դէմ գիտութեան ցոյց տուած միջոցով: Կան է ծծումբ փշելով: Ժողովը միաձայն համաձայնութիւն տուեց պ. տանուտէրի առաջարկութեան, որ ամեն մի այգեատէր այսուհետև անպայման պէտք է ժամանակին երեք անգամ ծծումբ փշէ: Եւ որպէսզի ամեն ոք ճշտութեամբ կատարէ երեք անգամ ծծումբ փշելը, որ ամեն մի հողատէր պարտաւոր է ամեն մի օրավար հողին 50 հատ տոմսերի որդը հաւաքել: Տեւտանը սկզբում որդ է լինում, յետոյ թիթեռ է դառնում. նկատված է, որ այդ որդը չնասակար է, ծառերի

տրամադր ուտում չորացնում է: զլխաւորապէս թիթեռի ծառերին է վնասում: Զը նայած որ հասարակութիւնը հաստատ խօսք էր տուել հաւաքել, բայց կարճ ժամանակից յետոյ, մի քանի ազգեցիկ ծերերի չնորհիւ, շատերը մտրվեցին, ասելով թէ բոլորովին աւելորդ բան է որդ հաւաքելը. սուտ է թէ որդն է չորացնում ծառերը: Ինչքան էլ պ. տանուտէրը գիշերը ձեռին բռնած ձիգ թափեց որ ապացուցանէ, թէ որդն է փշացնողը՝ գուր անցաւ: Տանուտէրը յոյսը կտրած հասարակութիւնից՝ ճարը կտրած մտադիր է դիմել դաւառապետին, խնդրելով որ նա հրամայէ գիւղացիներին»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Կ. ՊՈԼՈՒՆ ԼՐԱԳԻՐՆԵՐԻՑ

— Կիւիկիոյ կաթողիկոս Տ. Սահակ արքայան իսպախեան մեկնել է Երուսաղէմէն իր նոր պատգամաւորին, ինչպէս գրուած է շաբաթ օրուան «Ը» Շարքիչէ-ի մէջ: Ինչպէս յայտնի է, Ն. Ամենապատուութիւնը տակաւին մէկ երկու շաբաթ եւս պիտի մնար Երուսաղէմ, ապա մէկ կողմէն պատգամաւորներու ժամանումը և միւս կողմէ Սիւնե եղած ստիպումները հարկադրած են զինքը՝ օր առօրէ ճամբար ելլելու: Պօլիս գտնուող մէկ քանի Կիւիկեցի եկեղեցականներ պատգամաւորներ են իրենց վիճակը դառնալու: Միւս կողմէ Կաթողիկոսի ընտրութիւնը՝ Պէրուսի գտնուող Գաղաթեան Տ. Յովհաննէս եպիսկոպոսի 1000 դշ. ամսաթուղակ յատկացումը ըլլալով Կայսերական կառավարութեան կողմէ, այդ թուականի վերջին մասը վճարուել է մինչև 1902 ղեկավարների վերջը:

— Եւրոպական մէկ քանի քաղաքներէ Պատրիարքարան հասած նամակներ կը հաղորդեն թէ՛ կարգ մը շահախնդր անձեր, Պառակաստանէն և Ռուսիայէն անոնք և աղբատուողները հաւաքելով Եւրոպա կը տանին, և քաղաքէ քաղաք ու տունէ տուն պտուղներով նպաստ կը հաւաքեն, իբրև թէ անոնց պատուապարտութեան և կրթութեան համար: Գաղաթեան կը հասնեն Մարտիիայէ, Անվէրսէ, Պարիզէ, և ամենքն ալ գործադրարար միւնիոյն բանը կը հաստատեն ու կը կրկնեն Պատ. Թուսայեան, զօնթէս Բօլոնիս և դէռ ով գիտէ ինչ պատուելիներ և գօնթէսներ այս շահաբեր անեւտուրով կը զբաղին այս միջոցին և միայն իրենց յանձնուած խնդր ու անոնք աղաքներն են որ բան մը չեն հասկնար այս անդուռ ու անդադար երթեւեկէն և իրենց չուրջ անցած դարձածէն: Պատրիարքարան այս գանգատները նկատողութեան առնելով, չը վաբերակնումով մը պիտի զգուշացնէ որ այս տեսակ խտտումներէ հրապտուրելով անոնք տղաքներ չը յանձնուին անձանթ մարդոց, որոնք պահանջուած հոգաթութիւնը ցոյց չեն տար և իրենց յանձնառութիւնները և խտտումները չեն գործադրեր: Ինչ շաբաթ մը առաջ կը գրէինք թէ յանուն Վառնայի մէջ կարծեցեալ պատուապարանի մը գրած կը հաւաքուին: Անկէ ի վեր այդ նիւթին նկատմամբ շատ բանի բուռեցան, սակայն ցոյց չը տրուեցաւ ոչ հաստատութեան տեղը, և ոչ ալ այդ մասին հրատարակութիւն մը երեցաւ: Այս պարագան ալ կրնայ բացատրել թէ՛ ոմանք գիտութեան այս գործը իրենց չարաչառութեան միջոց ըրած են: Ստակայ ամեն կողմ վիճակը նոյնը չէ բարեբաղդաբար: Ամերիկայի մէջ ալ նոյն բարեբաղդական նպատակով կազմուած մարմիններ կան, որոնք անկեղծ ոգով կալխատին իրենց նպատակին: Բրովիտէնի Մարմինը իր խնամքին տակ գտնուած տղայաց այս տարուան համար մէկ քանի օր առաջ Տ. Արքայն վ. Վենուսիի միջոցաւ պատրիարքարան զրկել է 60 անգլիական ոսկի: Բրովիտէնի մարմին 5 տղայ կը պահէ Սերաբտիոյ օրբանցին մէջ, 7 անոնք աղջիկ ալ Մուչի օրբանցին մէջ: Երբ պատրիարքարան հասած տեղեկութեանց մէկ մասը կը հրատարակուի, արգելութիւնը կը պարտաւորէ որ յիշատակուին նաեւ անոնք, որոնք բարեբաղդական և նպատակու աղբիւր զգացումով օգնութեան կը հասնին կարօտ և անաւեր տղայացի:

(ՎՍՈՐԻՆԱՊԱՐԱԿ)

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐՆԵՐ

— Պարիզում առանձին հետաքրքրութեան և խօսակցութեան նիւթ է դարձել այն սպանու-թեան փորձը, որ նորերումս կատարեց մի կին Փրանսիացի յայտնի գրող Մարսել Պրէվօյի կեանքի դէմ: Մօտ ժամանակներուս Պարիզի գրականագէտների ժողովում պէտք է կատարվէր նախագահի ընտրութիւն. Երբ գրականագէտների ընկալարանի դռանը մօտեցաւ Մար-

սէլ Պրէվօյի կառքը՝ մօտիկ կանգնած մի այլ կառքից դուրս եկաւ մի կին և Պրէվօյի ետից մտնելով նախասենեակը՝ ուղղեց ատրճանակը Պրէվօյի զոնեց կնոջ ձեռքը, իսկ այդ ժամանակ գոնապաւնը գինաթափ արաւ նրան: Դրանից յետոյ վիպագրողը մտաւ նիստի դահլիճը, իսկ ձեռքակալվածը մնաց նախասենեակում: Նա անուանեց իրան օրիորդ Էմմա Ժուրէ և յայտնեց, որ կամենում էր սպանել Պրէվօյին վրէժ-խնդրութիւնից, որովհետեւ Պրէվօյ, մօտ յարաբերութիւնների մէջ մտնելով նրա հետ, թողեց նրան և անուանացաւ ուրիշ աղջկայ հետ: Պրէվօյ հրաժարվեց գանգաւ տալուց Էմմա Ժուրէի դէմ և ինչորեք օստիկանութեան ոչ մի գործ չը սկսել սպանութեան այդ փորձի առի-թով:

— Անգլիական թագաւոր Էդուարդ VII-ի ուղևորութիւնը ղէպի կիսաբաժնի, ինչպէս երեւում է, սկիզբ կը դառնայ երկու ճանապարհորդութեան՝ Այս ամառ վերջերին, հաւանա-կան է մարտի 31-ին, թագաւորին սպասում են Մարտիոյում, որտեղ նա կը մնայ մի քանի օր: Այդտեղից Էդուարդ թագաւորը, զրահա-կիր նաւատորմի ուղեկցութեամբ, կայացել է Ենթաօր, որտեղ նրան կը դիմաւորեն իտալա-կան թագաւորը և իտալական նաւատորմը: Անգլիական և իտալական վեհապետների այս տեսակցութեան հետ միասին տեղի կունենայ և ծովային ցոյց Միջերկրական ծովում: Յիշատակ տեղից չը տալու համար կարծելու, թէ ցոյցը ուղղված է նրա դէմ, Էդուարդ VII կը տեսնուի Լուբէի հետ Պարիզում կամ Միջ-երկրական ծովում: Պարիզի բրիտանական դես-պան Մոնտանի ուղևորութեան նպատակը ղէպի Լոնդոն, որ տեղի ունեցաւ մօտ օրերումս, ոչ այլ ինչ էր, եթէ ոչ պայմանաւորվել Փրանսիական նախագահի և անգլիական թագաւորի տեսակցութեան մանրամասնութիւններին մասին վերադառնալով իր ճանապարհորդութիւնից: Անգլիա թագաւորը և թագուհին մտադիր են այնուհետև ուղևորվել Իրլանդիա Իրլանդիա-կան հողային օրինագծի ներկայացնելը պարա-մէնտին այնքան հաշտեցրել է իրաւապահներին անգլիական կառավարութեան հետ, որ ար-քայական զոյգը կարող է յոյս ունենալ խիստ համակրական ընդունելութիւն գտնելու Իրլան-դիայում:

«ՄՇԱԿ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՄԱՆ ԳՈՐԾԱՆԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

26 մարտի

ԼՈՆԴՈՆ. Հրատարակված է «Սպիտակ գիր-քը», որ պարունակում է պետութիւնների պա-տասխանները, մեծ-բրիտանական չըվաբերա-կանին՝ չաբարային պայմանագրութիւնը վաւե-րացնելու մասին:

ԻՆՍՍԱՐՈՆ. Էդուարդ և Կարլոս թագաւոր-ները մարտի 26-ին այցելեցին առեւտրական դատարանը ուր առեւտրական դաշնակցութիւն-ները մատուցին ուղերձ անգլիական թագաւո-րին: Ապա Էդուարդ թագաւորի զբօսանաւի վրա կայացաւ նախաճաշ, որից յետոյ զբօսա-նաւը ճանապարհ ընկաւ:

ՊԱՐԻԶ. Կալվէնեակ յայտնում է, որ Պէլէի նամակը չը կայ զինուորական միւնիստրութեան մէջ. գնեւերալը յետ էր վերցրել և չէր կա-րող թագցնել: Վերջում նա յարձակվում է Ժօրէսի և սօցիալիստների վրա, երկ-չոտներ անուանելով նրանց, Ժօրէս առաւրկում է, որ Կալվէնեակ չի չղի իրան ընդգծած ճա-նապարհից: Բրիտան հաստատում է, որ Կալվէ-նեակ չէ ներկայացրել նամակը կառավարու-թեան Պատգամաւոր Լագի բողոքում է Դրէյ-ֆուսի գործը վերակսելու դէմ և աշխատում է ապացուցանել, որ Պատիցարտի այդպէս ա-նուանված կեղծ հետազոյր հաւատարմոր է Դրէյֆուսի յանցաւորութիւնը խտտովանելուն և իտալական կառավարութեան համախոհու-թեան Լագիի ճառից յետոյ տեղի է ունենում մտքերի բուռն փոխանակութեան Պանիցարտի հետազոյր վերաբերմամբ: Սոյլետին ընտրու-թիւնները ընտրող յանձնաժողովի գեկուցանողը առաջարկում է կանոնաւոր համարել նրանց: Պատգամաւորների ժողովը, 281 ձայնի առա-ւելութեամբ 228-ի դէմ, մերժում է առաջար-կութիւնը: Ութ ժամ տեղի աղմկալի նիստից յետոյ իբր խօսում է Դրէյֆուսի գործի առի-թով վարչական ընտրութիւն կատարելու դէմ և համաձայն է յանձնել գործը դատաստանա-կան հաստատութիւններին: Ժօրէս և Բրիտան առաջարկում են բանաձև հետեւեալ խմբագրու-թեամբ. «Պատգամաւորների ժողովը ի տեղե-կութիւն է անուում կառավարութեան բացա-րութիւնը ընտրութիւն կատարելու վերաբեր-մամբ: Պատգամաւորների ժողովը 318 ձայնով 212-ի դէմ մերժեց այդ բանաձևը:

ՏԱՆԺԷՐ. Մարիկոսի զօրքերի գլխաւորը, Մուլէյ Արմանի, Միլիլիա փախելով ազատվեց Բուխարայի հրոսակներից: Բուխարայի պատ-գամաւոր ուղարկեց Մէլիլիայի նահանգապետի

մօտ, առաջարկելով նրան, որ ապաստարան չը տայ փախուսականին: Նահանգապետը պա-տասխանեց, որ եթէ Բուխարայի Սպանիայի հողի վրա երեկ ինքը հրազենով նրան կը դի-մաւորէ:

Կ. ՊՈԼԻՍ. Ուսկիւրքի վալիս Խաֆուս-փաշայ վախճանվեց: Սուլթանի անվճարականութիւնը ալբանացիներին զսպելու գործում վտանգաւոր ճարակ է գտնում արտաքին ազդեցութիւնների չնորհիւ: Միջոցառում առաւ և աւստրո-ունգա-րական ղեկավարները խորհուրդ էին տալիս եռանդուն միջոցներ ձեռք առնել՝ մեծ-բրիտա-նական ղեկավար խորհուրդը տուեց ալբանացի-րի հետ հաշտվելու ընթացքին հետեւել:

ԲԻՍՏՈՎԱՆ. Երեքշաբթի օրը Միւրաօլիցա եկաւ ալբանացիներին հանգստացնող մասնա-ժողովը, որին ուղարկել է սուլթանը իր խոտ-տովանահայր Էմին-Ձիայի նախագահութեան տակ: Նախագահն ասեց, թէ սուլթանը ալբա-նացիներին կը ստիպէ նուաճվել և կիրաւորել ը-թէֆուսները. նա հաւատարմապէս սիրում է բո-լոր հպատակներին: Ալբանացիները մասնաժո-ղովի հետ բանակցութիւններ պէտք է վարեն Իպէկում:

ՊԱՐԻԶ. Պալատի ժողովի վերջը Շապիւի արմատական բանաձև է առաջարկում, որով պալատը կառավարութեան վստահութիւն յայտ-նելով՝ յայտարարում է, որ Դրէյֆուսի գործը չը պէտք է դուրս գայ դատաստանական հիմ-նարկութիւնների չըջանից: Այս առաջարկու-թիւնը ընդունվում է 250 ձայնով՝ 75-ի դէմ:

27 մարտի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ. Բարձրագոյն հրամայված է՝ ապրիլի 1-ին փակել Ֆինլանդական ստատու-սեկրետարութեան կից Բարձրագոյն հաստատ-ված կօմիտէն՝ անբերկութիւնից վնասված Ֆինլանդական ազգաբնակչութեան օգտին ժո-ղովարարութիւն անելու համար:

ՍՈՖԻԱ. Հրաւիրված է պահեստի զօրքի մի մասը՝ սահմանագլխի պահպանութիւնը ուժե-ղացնելու համար Այս նպատակով այսպիսիքի կիւստէնդի ուղարկվեց առաջին հետեւագոր-գնդի մի զօրաբաժին: Բօլգարական կառավա-րութիւնը թիւրքաց կառավարութեան առա-ջարկեց կազմակերպել ընդհանուր սահմանա-զըլիային հակադրութիւն՝ սահմանները պահպա-նելու համար: Յօշուղ արձակված է, ներկայ-ացնելով 10,000 ֆրանկ գրաւական:

ԱՍՏՐԱԽԱՆ. Այսօր ժամի 2-ից սկսեց այր-վել «АДОБОЙ СМОНОВА» առեւտրական տան նաւթային նաւամատոյցը: Այրվեցին եօթը լաստ Ոչնչացաւ մօտ կէս միլիօն պուր նաւ-թային ապրանք: Հրդեհը շարունակվում է: Պէլիւն, ծրարաւսն պտրտատվում է մի-ջամեկուր Գուանիի պատմաբնութիւնը զսպե-լու գործի մէջ:

ԳԻՐԱՆԱՍԱՐ. Թագաւորական զբօսանաւը Էդուարդ թագաւորի հետ այստեղ ժամա-նեց:

ՊԱՐԻԶ. Պարլամենտական չըջաններում հա-կառական կարծիքներ են յայտնվում երկ պա-լատում կատարված ջուլետրութեան նշանա-կութեան մասին: Մի քանիսը կարծում են, թէ զինուորական միւնիստրը, սովորութեան համա-ձայն, պարտաւոր է վարչական հետաքրքու-թիւններ անել. միւսները այս բանը անկարելի են համարում: Լրագիրների կարծիքներն եւս հակասական են:

Կ. ՊՈԼԻՍ. Իլլիդ-Կիօսեկում հանդիսաւոր ճաշ կայացաւ ներկայութեամբ սուլթանի, գերմա-նական գահաժառանգի, պրինց Էյլիլ-Պրիդի-լի, չըխմբի, գերմանական ղեկավարութեան անդամների և գերմանական այն օֆիցերների ու պաշտօնեաների, որոնք գտնվում են թիւր-քերի ծառայութեան մէջ:

ԼՈՆԴՈՆ. Պալատի երեկվայ նիստում Գիւ-սոն Բուլսը հարցապնդումով դիմեց Բալֆու-րին Անատոլիայի կամ Բաղդադի գերմանական երկաթուղու մասին: Բալֆուրը այսօր գրաւոր պատասխան տուեց. նա յայտնում է, թէ այս ճանապարհը զուտ գերմանական գործ չէ և հարկ չէ անբարեհաճ աչքով նայել այս ձեռ-նարկութեան վրա, սակայն, ի հարկէ, այն պայմանով, որ բրիտանական կապիտալներին և բրիտանական շահերին կը տրվեն նոյնպիսի իրաւունքներ՝ ինչպէս և միւս պետութեան կապիտալներին և շահերին: Այս հարցի վերջ-նական կանոնաւորումը դեռ տեղի չէ ունե-ցել:

ԽՅԵՐԱԳԻՐ՝ ԱԼԷՔԱՆԴՐ ՔԱԼԱՐԱՐ Հրատարակելու է ԲԱՅՈՒՆԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ ԻՍՏԱՆԱՍ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱՆԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱԴՐ ՀԻՄՆԱԳԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Գուկիա, Վորոնոյի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր բացի կիրակի օրերից

ԱՌԱՌՈՑՆԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—11-12 ժ. միջառումներ, վերականգնող (սիմիոն) և միջառում, հիւանդ, 2-րդ օրը—9-10 ժ. աչքի, ներքին և ներքին, 3-րդ օրը—10-11 ժ. մարմն, վերականգնող և միջառումներ
2. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—11-12 ժ. մանկաբարձական կանոններ և երեխայի
3. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—12-1 ժ. ախտաբան, քթի և կուրբի
4. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
5. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
6. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
7. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
8. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
9. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
10. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
11. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
12. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
13. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
14. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
15. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
16. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
17. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
18. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
19. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
20. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
21. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
22. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
23. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
24. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
25. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
26. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
27. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
28. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
29. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
30. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
31. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
32. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
33. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
34. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
35. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
36. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
37. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
38. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
39. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
40. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
41. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
42. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
43. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
44. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
45. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
46. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
47. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
48. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
49. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
50. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
51. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
52. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
53. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
54. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
55. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
56. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
57. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
58. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
59. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
60. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
61. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
62. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
63. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
64. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
65. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
66. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
67. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
68. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
69. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
70. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
71. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
72. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
73. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
74. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
75. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
76. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
77. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
78. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
79. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
80. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
81. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
82. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
83. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
84. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
85. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
86. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
87. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
88. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
89. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
90. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
91. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
92. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
93. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
94. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
95. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
96. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
97. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
98. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
99. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի
100. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայի

ОТКРЫТА ПОДПИСКА

НА

„ШЯРКЫ РУСЪ“

(Русский Востокъ).

„ШЯРКЫ РУСЪ“ будетъ выходить на азербайджанскомъ языкѣ въ Тифлисѣ съ 30-го марта 1903 г. по слѣдующей программѣ: 1. Правительственные распоряженія. 2. Телеграммы „Россійскаго телеграфнаго агентства“ и собственныхъ корреспондентовъ. 3. Хроника мѣстной жизни и свѣдѣнія о внутренней жизни Кавказскаго края. 4. Внутренніе извѣстія и иностранное обозрѣніе. 5. Экономическій и торговый отдѣлъ. 6. Фельетонъ (научно-литературный). 7. Судебный отдѣлъ. 8. Смѣсь. 9. Справочный отдѣлъ. 10. Объявленія. „Шярку Русъ“ будетъ выходить—по воскресеньямъ, среда и пятницамъ. О выходѣ прибавленій на рускомъ и персидскомъ языкахъ—будетъ объявлено особо.

Подписная цѣна до конца 1903 г.: съ доставкой въ Тифлисѣ 5 руб., на 6 мѣс. 4 руб. съ пересылкой иногороднымъ до конца года 6 руб., на 6 мѣс. 5 руб.; за границу до конца года 9 руб. Подписка принимается въ конторѣ изданія, Тифлисѣ, Орбеліановская ул., № 12.

Редакторъ-издатель

Мохаммедъ Шахтахтинскій.

3—3

Պ. ՄԱՍՍԱՐԴԵԱՆԻ

մի խումբ երիտասարդների աջակցությամբ մշակված խումբ կազմվելու գիտա-արտիստական ընկերություն է հանդիսանում անհատական և մասնավոր ձևերով:

Փորձերը կը կայանան չորեքշաբթի և չորեքշաբթի օրերը պ. Մամաջանյանի տանը (Վոզնեսեն. փ., № 17), ժամը ուղիղ 6-ին: 4—5

ԿԱՊՍԻԼՆԵՐ ՄԱՏԻԿՈՒ

(Cansules au Matico)

Գրիմո ԵՆԿ. ԴՆԱԳՈՐԾՆԵՐԻ

Բայ է արված Ռուսաստանում

Այսպիսով գործ է ածվում հոնորելի բժշկության ժամանակ, երբեք չը յոգաներով օտարմուր, ինչպես այդ լինում է, երբ գործ է ածվում կապա-բաղամբ հեղուկ ձևով:

Փարիզ, 8, Rue Vivienne և գլխավոր գեղարվեստական (12 և 28) 9—24

Վ Ա Ճ Ա Ռ Վ Ո Ւ Մ Ե Ն

ՀԵՐԻ

ՀԱՅԿԱՅԱՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, հատ. II 2 ր. 70 կ. ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՆԱԶԱՐԵԱՆԻ, երկու հատոր մի կազմի մէջ, առանց ճանապարհա-ծախսի 2 ր. 70 կ.

Ճանապարհածախսով 3 ր. 20 կ.

ՅՈՎԱԼՓ ԿԱՐՈՂԻԿՈՍ ԱՐՊՈՒԹԵԱՆ 1 ր. 20 կ.

Ստանալ կարելի է 1) Թիֆլիսում և Երևանում, ՎՄԱԿԻՆ խմբագրատան, և Գրու-տինբերգում գրադատարանում (Առևտրական ընկեր կողմից, Լայպիցի տան), Բադենում—Գրուդեթիցում ընկերություն գրադատարան-ում: 1—10

ՊՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ

(ՓՈՒՆԴՐԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏՈՒՆԸ, ԴՎՈՐՑՈՎԱԹԱ ՓՈՂՈՑԻ ՎՐԱ, ՊՈՒՇԿԻՆԻԱՆ ԱՅԳՈՒ ՀԱՆԴԵՊ, № 9)

վաճառվում են

ժամագիրք Հայաստանից սուրբ եկեղեցու, կաշեկազմ 2 ր.

Գիրք Սաղմոսաց Դավթի, կաշեկազմ 80 կ. Տեմակարգ Հայաստանից ս. եկեղեցու կազմած 1 ր. 20 կ.

Գաղտնիք և արուեստ մեղուքներ, Գաղան-ճանի, կազմած 1 ր. 50 կ.

Հայ աշուղներ, Լեւոնյանի 30 կ.

Բարամի և Ալիի հեթաթը, Ալեք Ջրանու 60 կ.

Ալեք Դարբին հեթ. հանդերձ երգ, Ջրանու 40 կ.

Շահ-Բադալի » » » 30 կ.

Մելիք-Շահի հեթաթը » » » 25 կ.

Ամանի և Զեյնի » » » 25 կ.

Գաղ Ջրանու, ա. հատոր » » » 50 կ.

Բեռն-օղու հեթաթը, Գիրք-օղու և Պոլի-Բե-կի հետ պատահած անցքերը—40 կ.

Ալուդ-Ալադի հեթաթը, Մալու-Մանի 40 կ.

Դանար-Միրզա և Զոհրա-խանումի հեթ. » կ.

Մարոյի պարոյը, Մ. Մարի-Մանի 20 կ.

Մրմունջներ, աշուղական-ժողովրդական երգեր և պարերը 60 կ.

Տաղեր և խաղեր, ժողովրդական երգեր և պար-երը 60 կ.

Միծաղի տաղեր և անկողնու, Շահադի 50 կ.

Հայ ժողովրդական հեթաթներ, Նաւասար-դանի 50 կ.

Հայ աշուղներ, Գ. Արմիր-Մանի, ընտիր թըղ-թի վրա տպած 1 ր. 50 կ.

Ս. Երեցողով-Մանի տառադարան 20 կ.

Անճախ կիթառ, երգիչ խալաթ 55 կ.

Հազարան-Բադալ, Յար. Թու-Մանի 30 կ.

Մելիք-Բեդալ և Մելիք-Բադալ, նոյնի 30 կ.

Թագաւոր Լուսին և Սեթի-Նովի, Հայկունու 25 կ.

Մարո, ժողովրդական վէպ » » » 25 կ.

Սամել Հովիթի և Հովիթի » » » 10 կ.

Նաւասար Բուլակի զիւանդ, հրատ. Ա. Զո-պանյան 1 ր. 50 կ.

Արեւածաւ Միւր, աղայի զիւգահանական պո-էմա, Բալասանի 25 կ.

Ռոստոմ և Սալման (ժող. աւանդ.) Բալաս. 25 կ.

Բուլակ Նաւասարի երգերը, Յ. Թաղե-անի 15 կ.

Ծանկացողները կարող են գրեթե ամենալ վերագիր վճարով, միայն պէտք է ուղարկեն կանխավճար:

Դիմել Կիշինի Կառնի «Գլտենբերգ», Դ. Գալստյան. 1—3

Մամուլի տակ են և շուտով լրջա կը տեսնեն

ՅԱՐ. ԹՈՒԹԱՆԻԱՆԻ (Դրամի)

հետեւող աշխատասիրությունները

1) ՄԵԼԻՔՈՒ ԱՆԱՅԻ ՍՏՈՒԴԱՆ (Դրամի բարձրագույն) Գիրք 20 կ.

2) ՓՈՒՆԴՐԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ—Գիրք 15 կ.

3) ՄԻ ԼԱՐ... բամբակ—երգական ձայնա-գրություն Գիրք 60 կապ.

Տպագրության համար պատրաստ է Դու-րանի մի ՄԱՀԸ բամբակ:

Հեղինակի հասցեն՝ Դ. Ասխաբաթ, Ա. Մ. Կումանյան. 1—3

ՀԱՐԱՐՈՑԻՆ ՊԱՐԱԿԱՆԱՆԻ

ՊԱՐԱՆԻ ԴՈՑԻ

ԶԵՏՈՒՆՆԵՐ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԲՈՒՇԻՐՈՒՄ

(Հիմնված 25 տարուց ի վեր)

Հաղորդում է մանրամասն տեղեկություններ Պարսից ծոցի առևտրի մասին, ունի ներկա-յացուցիչներ հարաւային Պարսկաստանի նշանա-ւոր կենտրոններում, ընդունում է յանձնարարու-թյուններ, գնում և վաճառում է ապրանքներ, փոխադրում է Եւրոպայից Պարսկաստան և Պարսկաստանից Եւրոպա, գիրքատարների պա-մաններով.—Հասցեն. Zeytoon B. G. Buchier Persian-Bulf. 82—100

Հ Ո Յ Ս Տ Ե Ս Ա Ւ Ե Ի Վ Ա Ճ Ա Ռ Վ Ո Ւ Մ Ե

ՍՈՒԱԿ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

Աղայի լիակատար երգարանի առաջին հատորը՝ հինգերորդ տպագրությամբ, բարեփոխած թէ հին, գործածական և թէ նոր երգերով և բանաստեղծություններով, բաղկացած 382 մե-ծագրեր երեքմեկից: Գիրք է 1 ր. 20 կ.: Ցանկացողները գիրքում են Բադեն, «Սոխակ» հրատարակչին սոյն հասցեով. Протоіереу Григорію Григоріанцѣ, БАКУ. 1—6

Բ Ա Ճ Վ Ա Մ Ե Բ Ա Ճ Ն Ե Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

„ԲԱՆԲԵՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ“

պատկերազարդ հանդեսի, որ այս տարվանից կը սկսի հրատարակվել Ս. Պետերբուրգում, Հանդեսը լրջա կը տեսնէ տարին երկու անգամ, ծաւալով իւրաքանչիւր գիրքը 20—25 տպա-գրական թերթի, բովանդակութեամբ՝ հարկաւ կարելոյն չափ, ճոխ և չքեղ: Առաջին գիրքը ե-րևան կը գալ յունիսի վերջերին, միանգամայն անկախ բաժենագրութեան հետևանքից:

Հրատարակում ենք և խնդրում ենք հայ հեղինակների մասնակցութիւնը. Տպագրական թերթը 20 րուրդի Բաժենագիրն երեք (3) րուրդի Արտասահման տարը (10) ֆրանկ:

Հանդէս կը խմբագրէ Ն. Արսնց Հրատարակիչ՝ Ա. Մելիքյան Մեր հասցեն. Невскій просп., 55, А. Меликянцѣ, С.-Петербургъ. 1—5

ԲԱՅՎԱՄ Ե՝ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԻԿ ԹԵՐԹ

ԵՐԿԵԱՐԹԵԱՑ ՊԱՏ